

УДК 330.341.1

Ніколаєнко Ю.В.*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів і банківської справи
Чернігівського національного технологічного університету***Сакун О.С.***кандидат економічних наук,
викладач
Коледжу економіки і технологій
Чернігівського національного технологічного університету*

КОМПЛЕКСНИЙ СТРАТЕГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ В УКРАЇНІ

У статті виявлено особливості створення та функціонування українських інноваційних центрів. Інноваційну модель соціального та економічного розвитку визначено як один із стратегічних пріоритетів для України. У цьому контексті актуалізується завдання забезпечення розвитку інноваційних структур – технопарків, науково-технологічних інкубаторів та інших форм об'єднання науки, освіти, виробництва й фінансового капіталу. Сформульовано основні напрями національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів в Україні.

Ключові слова: локальний інноваційний центр, технопарк, бізнес-інкубатор, організаційно-економічний механізм, національна стратегія розвитку.

Николаенко Ю.В., Сакун А.С. КОМПЛЕКСНЫЙ СТРАТЕГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАЗВИТИЮ ЛОКАЛЬНЫХ ИННОВАЦИОННЫХ ЦЕНТРОВ В УКРАИНЕ

В статье выявлены особенности создания и функционирования украинских инновационных центров. Инновационная модель социального и экономического развития определена как один из стратегических приоритетов для Украины. В этом контексте актуализируется задание обеспечения развития инновационных структур – технопарков, научно-технологических инкубаторов и других форм объединения науки, образования, производства и финансового капитала. Сформулированы основные направления национальной стратегии развития локальных инновационных центров в Украине.

Ключевые слова: локальный инновационный центр, технопарк, бизнес-инкубатор, организационно-экономический механизм, национальная стратегия развития.

Nikolaenko Yu.V., Sakun O.S. COMPLEX STRATEGIC APPROACH TO THE DEVELOPMENT OF LOCAL INNOVATIVE CENTERS IN UKRAINE

The features of creation and functioning of the Ukrainian innovative centers are found out in the article. The task of providing development technological parks, scientifically technological incubators as the forms of combining science, education, production and financials become actual. Basic directions of development national strategy for local innovative centers in Ukraine are formed.

Keywords: local innovative centers, techpark, business-incubator, organizationally-economic mechanism, national development strategy.

Постановка проблеми. Економіки країн світу переживають складні трансформаційні процеси в умовах становлення суспільства знань, зростаючої глобалізації та загострення конкуренції на всіх рівнях. Забезпечення інноваційного розвитку країни у такій ситуації можливе лише на основі наявності висококваліфікованих людських ресурсів, здатних продукувати сучасні знання та реалізовувати науково-технічні результати в комерційній діяльності.

У системі заходів активізації інноваційних процесів і забезпечення інноваційного розвитку у світовій практиці активно використовуються різноманітні механізми стимулювання науково-дослідної діяльності та комерціалізації її результатів. Одним із дієвих механізмів виступає створення локальних інноваційних центрів (технологічних і наукових парків, технополісів, бізнес-інкубаторів, венчурних підприємств тощо), призначених акумулювати на обмеженій території необхідну інфраструктуру та створювати сприятливі умови для реалізації всіх стадій інноваційного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань інноваційного розвитку економіки були присвячені роботи таких українських вчених: В.П. Семиноженко, А.А. Мазур, С.В. Пустовойт, Л.І. Федюлова [1-3]. Окремі проблеми функціонування спеціалізованих науково-технічних локальних

утворень досліджувалися А. Андерсоном, Б. Джонсоном, Д. Форнайлом та Т. Бреннером [4-6]. Проте невичисленими залишаються проблеми взаємодії локальних інноваційних утворень із суб'єктами виробничої сфери, недостатньо вивченим і розвиненим є механізм взаємодії освіти, науки і виробництва у рамках інноваційних центрів, а також їх взаємодія з фінансово-кредитними інститутами і державою.

Постановка завдання. Завданням статті є розкриття механізму взаємодії освіти, науки і виробництва на терені інноваційного розвитку України, з'ясування ролі такої взаємодії у контексті формування вітчизняної інноваційної стратегії, виявлення основних проблем у розвитку локальних інноваційних центрів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Локальні інноваційні центри (далі – ЛІЦ) – це сучасні форми інтеграції науки, освіти, фінансового сектора і промисловості, які являють собою поєднання всіх суб'єктів на спільній території. Вони є своєрідними каталізаторами, які мають сприяти утворенню наукомісткого сектора промисловості та формувати науково-технічне ядро всього господарства. Аналіз світового досвіду використання таких форм активізації інноваційної діяльності у США, Японії, країнах Західної Європи, СНД та інших країнах доводить їх актуальність та перспективність для України. Разом

з тим ефективність функціонування локальних інноваційних центрів багато в чому визначається системним підходом, який може бути сформований на основі цілісної національної стратегії, в якій чітко визначені цілі, завдання, механізм та інструменти стимулювання інноваційної активності. Підсумовуючи думки економістів щодо факторів успіху і розвитку локальних інноваційних центрів, нами виокремлено такі чинники їх розвитку (рис. 1).

Чинники розвитку ЛІЦ	
	Економічні - державна фінансова підтримка; - інвестиційний клімат; - доступ до венчурного капіталу; - фінансова участь місцевих органів влади; - механізми співпраці з фінансово-кредитними установами; - наявність бізнес-плану; - ефективний маркетинг; - пільгові умови оренди або отримання земельних ділянок.
	Структурні - консолідація держави, місцевої влади, науки, освіти, виробництва і фінансово-кредитного сектора; - територіальне поєднання усіх суб'єктів ЛІЦ; - наявність розвиненої інфраструктури.
	Правові - взаємоузгодження законів; - методика оцінки, затверджена законодавчо; - доступність інформації; - чітка і прозора система звітності; - ефективна система моніторингу цільового використання коштів.
	Інноваційні - наявність науково-дослідних установ високого рівня; - наявність потужного освітнього середовища; - мотивація наявності інноваційних центрів для національної економіки; - розвиток інформаційних технологій.
	Кадрові - наявність і стабільність фахівців високої кваліфікації; - підтримка талановитої молоді; - сприяння омолодженню наукових кадрів; - розвиненість ринку праці високої кваліфікації.

Рис. 1. Систематизація чинників розвитку локальних інноваційних центрів

Джерело: побудовано автором на основі [7, с. 268-269; 8, с. 16-17; 9, с. 379]

Процес локалізації інноваційної діяльності в незалежній Україні на початковій стадії був несистемним, епізодичним, без відповідної довгострокової державної програми. Його активізація значною мірою залежала від ініціативи органів місцевої влади, окремих інститутів, підприємств, об'єднань. Згодом через непостійність законодавчої бази та еко-

номічної політики розвиток українських технопарків опинився в умовах суперечностей економічного стимулювання.

Одним із головних факторів розвитку економіки країни є інтеграція науки, освіти і виробництва. Забезпечуючи поєднання цих трьох складових в єдину систему, локальні інноваційні центри сприяють проведенню актуальних наукових досліджень, спрямованих на розробку і впровадження нових технологій, а також якісному покращенню підготовки висококваліфікованих кадрів для забезпечення виробничих підприємств сучасними технологіями.

У процесі розвитку економіки в країні локальні інноваційні центри значно посилюють конкурентоспроможність країни на світовому рівні, переводять виробництво на новий тип, підвищують інноваційну складову в експорті продукції, що сприяє більш сталому розвитку всіх галузей економіки країни в цілому. ЛІЦ – це гарантія швидкої і максимально повної реалізації наукового потенціалу. Це єдина структура, в якій підтримується безперервний зв'язок між дослідженнями, дослідним виробництвом, впровадженням прикладних розробок і ринком, включаючи підготовку фахівців як за технологічним напрямом діяльності центру, так і маркетингом продукції. Створення локальних інноваційних центрів як точкових науково-технічних зон є одним із важливих факторів успішного розвитку економіки. При створенні ЛІЦ можливе досягнення трьох основних цілей: 1) створення нових конкурентоспроможних продуктів, технологій і робочих місць; 2) створення нових інноваційно-орієнтованих підприємств; 3) сприяння залученню іноземних та вітчизняних інвестицій в економіку країни.

Оптимальним варіантом розвитку інноваційного середовища є налагодження тісного контакту між державою (безпосередньо зацікавленою в зростанні інновацій, що підвищують соціально-економічне благополуччя громадян), освітою (в особі вищих навчальних закладів, що виступають як джерело інноваційних ідей) і бізнесом (здатним здійснити фінансування інноваційних розробок). Можливість здійснити вищезазначене завдання надає створення мережі локальних інноваційних центрів за рахунок об'єднання капіталу і науково-технічного потенціалу [10].

Стратегічне завдання держави полягає у концентрації фінансового і інтелектуального капіталу на нових пріоритетних напрямках, створенні великих конкурентоспроможних технопарків і фінансово-промислових корпорацій – національних економічних лідерів, здатних виконати функцію індикаторів розвитку. Для активізації інноваційної діяльності самих лише ринкових механізмів на сучасному етапі розвитку України, як свідчить досвід розвинених країн з тривалою історією, необхідні цілеспрямовані регулюючі функції держави в науково-технічній сфері.

Оскільки локальні інноваційні центри, зокрема технопарки і технополіси, є формою інтеграції освіти, науки, виробництва та фінансово-кредитних інститутів, це сприяє розвитку економіки України. Об'єктивною умовою сприяння такій взаємодії стає формування національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів.

Метою стратегії є підвищення інноваційного потенціалу економіки України та конкурентоспроможності вітчизняного виробництва шляхом інтеграції освіти, науки і виробництва за державної підтримки та участі фінансово-кредитного сектора у розвитку локальних інноваційних центрів.

Основні напрями національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів передбачають використання правових, економічних, адміністративних інструментів для здійснення відповідних заходів. Кожен запропонований захід можна охарактеризувати як рамкові удосконалення, нові програми чи порядок фінансування, а також зміни або доповнення до законодавчих і нормативних умов. Ось перелік запропонованих нами заходів у межах кожного напрямку стратегії:

1. Удосконалення державного регулювання локальних інноваційних центрів передбачає: доповнення та оновлення існуючої нормативно-правової бази; створення умов для повернення висококваліфікованих науковців, які здобули досвід в університетах та наукових закладах світу; омолодження кадрового потенціалу наукової сфери; створення програм із залучення молодих (до 35 років) наукових працівників до керівництва лабораторіями і підрозділами локальних наукових центрів та університетів; сприяння і підтримка співробітництва локальних інноваційних центрів з освітніми закладами, фінансовими установами та підприємствами шляхом створення державних спеціальних програм.

2. Посилення системи фінансування та розширення джерел фінансової підтримки локальних інноваційних центрів: звільнення від оподаткування (звільнення від податку на прибуток; звільнення від податку на додану вартість; звільнення від ввізного мита); прискорена амортизація основних фондів; державне фінансування через створений спеціальний режим державних замовлень на науково-дослідні розробки технопарків та інших інноваційних структур з подальшою їх передачею у промисловість [11]; співпраця фінансово-кредитних установ з локальними інноваційними центрами шляхом сприяння створенню інноваційних банків, венчурних банків та запровадження особливого режиму кредитування для технопарків та інших видів інноваційних структур (повне або часткове безвідсоткове кредитування; повна або часткова компенсація процентів за кредитами).

3. Активізація державно-приватного партнерства у контексті створення локальних інноваційних центрів: впровадження програм спільного фінансування для розвитку ЛІЦ; створення інноваційних фондів (венчурних фондів) шляхом застосування механізмів державно-приватного партнерства та мобілізації державних і приватних фінансових ресурсів, створення Агентства державного-приватного партнерства.

4. Підвищення рівня співпраці локальних інноваційних центрів з освітніми закладами та їх організаційне закріплення: надати українським університетам фінансову автономію – дозволити використовувати кошти, що надаються в якості допомоги, грантів, подарунків, спонсорства та інших внесків, не дотримуючись процедур державних закупівель, передбачених чинним законодавством, а самостійно визначати, на які потреби дослідницького і наукового характеру витратити доходи від зазначених коштів; створити молодіжні інноваційні центри у формі некомерційних партнерств, засновниками яких можуть стати вищі навчальні заклади, науково-дослідні інститути, ЛІЦ; основним їх завданням стане комплексна консультативна підтримка молодіжних інноваційних проектів, включаючи технічне і технологічне сприяння їх доопрацюванню.

5. Поеднання потенціалу локальних інноваційних центрів як осередків досліджень і розробок з промисловістю: посилення комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, створених за рахунок

коштів державного бюджету, передбачити набуття права інтелектуальної власності на такі об'єкти за установами та організаціями-виконавцями робіт з наданням уряду безкоштовної ліцензії на використання вказаних об'єктів на потреби держави; розробити програми співпраці наукових організацій, університетів, науково-дослідної інфраструктури та промисловості, зокрема, такі, що передбачають спільне фінансування їх діяльності, пов'язаної з розробкою та виробництвом нових інноваційних продуктів, високотехнологічних продуктів, радикальних інновацій та технологій, важливих для розвитку національної економіки; передбачити спільне фінансування зайнятості таких науковців у конкретних проектах; запровадити інститут аспірантури зі спільним фінансуванням з боку промисловості та держави.

6. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних локальних інноваційних центрів на світовому ринку інновацій: необхідно забезпечити ефективну державну підтримку діяльності технопарків на основі належного моніторингу та оцінювання, що мають проводитись незалежними експертами, уповноваженими державним органом з моніторингу та оцінювання; необхідно зосередити зусилля на створенні умов для здійснення контролю над комерційною діяльністю та привілеями технопарків; варто чітко обмежити кількість (до 5-7) технопарків «українського» типу, і вони повинні працювати в рамках механізму контролю, що унеможливить нецільове використання пілг для інноваційних проектів іншими (неінноваційними) суб'єктами економічної діяльності. Як свідчить досвід 1999–2004 рр., технопарки «українського» типу можуть суттєво збільшити обсяги виробництва інноваційної продукції; створити в Україні пілотний науковий парк або технопарк відповідно до міжнародних стандартів. До складу зазначеного пілотного наукового або технологічного парку має входити бізнес-інкубатор; розробка програми інтеграції вітчизняної науки у світову систему, яка б передбачала поступове входження України в європейський науковий простір, можливість стажування за кордоном молодих науковців та створення умов для повернення в Україну тих науковців, які ефективно працюють за кордоном.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, формування національної стратегії розвитку локальних інноваційних центрів поєднує в єдиний комплекс різні шляхи активізації розвитку таких центрів. Основними напрямками цієї стратегії є удосконалення державного регулювання локальних інноваційних центрів, розширення їх джерел фінансування, активізація державно-приватного партнерства, посилення співпраці інноваційних центрів із вищими навчальними закладами, поєднання інноваційного потенціалу із промисловими підприємствами, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних локальних інноваційних центрів, що досягається економічними, адміністративними і правовими інструментами прямого і непрямого впливу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Семиноженко В.П. Новий регіоналізм / В.П. Семиноженко, Б.М. Данилишин. – К. : Наукова думка, 2005. – 160 с.
2. Мазур А.А. Технологічні парки України: цифри, факти, проблеми / А.А. Мазур, С.В. Пустовойт // Наука та інновації. – 2013. – Т. 9. – № 3. – С. 59-72.
3. Федулова Л.І. Фінансування інновацій у посткризовий період: збалансованість фінансової й інвестиційної політик / Л.І. Федулова // Фінанси України. – 2011. – № 8. – С. 15-28.
4. Anderson A. Infrastruktur zur Entwicklung von Regionen /

- A. Anderson // Der Ministerpräsident des Landes Schleswig-Holstein – Denkfabrik (ed.) Infrastruktur der Kommunikationsgesellschaft. – Schleswig-Holstein als K-region. Projektgruppe der Denkfabrik Schleswig-Holstein. – Pp. 16-19.
5. Fornahl D. Geographic concentration of innovative activities in Germany / Dirk Fornahl, Thomas Brenner // Structural Change and Economic Dynamics. – 2009. – Vol. 20. – Pp.163-182.
6. Johnson B. National systems of production, innovation and competence building / B. Johnson, B.-A. Lundvall, E.S. Andersen, B. Dalum // Research Policy. – 2002. – Vol. 31. – Pp. 213-231.
7. Кундицький О. Роль держави в інституційному забезпеченні інноваційного розвитку факторів виробництва / О. Кундицький // Вісник Львівського університету. – 2008. – Вип. 39. – С. 266-269.
8. Пронина М.В. Разработка рекомендаций по стратегии построения российских технопарков / М.В. Пронина, В.Д. Богданов. – М. : НОУ ВПО МТИ «ВТУ», 2012. – 75 с.
9. Уханова І.О. Створення та функціонування технопарків у регіоні: соціально-економічні ефекти / І.О. Уханова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4(47). – С. 378-383.
10. Мехеда Н.Г. Особливості та проблеми формування інноваційної інфраструктури в Україні / Н.Г. Мехеда, К. Завадська // Вісник Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького. – 2010. – № 4. – С. 36-40.
11. Єпіфанова І.М. Технологічні парки як ефективний напрямок інноваційного розвитку держави / І.М. Єпіфанова, О.Л. Ільченко // Труды Одесского политехнического университета. – 2009. – Вип. 1(33)-2(34). – С. 23-236.

УДК 338.2

Палешко Я.С.

аспірант кафедри економічної теорії,
національної та прикладної економіки
Класичного приватного університету

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Стаття присвячена пошуку шляхів оптимізації державної заборгованості. Розглянуто основні цілі управління державною заборгованістю. Досліджено вплив боргового фінансування бюджетного дефіциту на економіку. Проаналізовано інвестиційний підхід до управління державною заборгованістю. Розроблено структурно-логічну модель управління державним боргом задля оптимізації державної заборгованості. Зроблені висновки щодо стратегічної мети державної боргової політики та її стратегічних завдань.

Ключові слова: державний борг, державна заборгованість, бюджетний дефіцит, борговий тягар, інвестиції

Палешко Я.С. ПУТИ ОПТИМИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ

Статья посвящена поиску путей оптимизации государственной задолженности. Рассмотрены основные цели управления государственной задолженностью. Исследовано влияние долгового финансирования бюджетного дефицита на экономику. Проанализированы инвестиционный подход к управлению государственной задолженностью. Разработана структурно-логическую модель управления государственным долгом для оптимизации государственной задолженности. Сделаны выводы о стратегической цели государственной долговой политики и ее стратегических задач.

Ключевые слова: государственный долг, государственная задолженность, бюджетный дефицит, долговое бремя, инвестиции.

Paleshko Ya.S. WAYS OF THE OPTIMIZATION OF PUBLIC DEBT

The article is devoted to finding ways to optimize public debt. The main objectives of management of public debt. The effect of debt financing of budget deficits on the economy. Investment analysis approach to management of public debt. The structural-logical model of debt management to optimize public debt. Conclusions on the strategic goal of state debt policy and its strategic objectives.

Keywords: public debt, budget, fiscal deficit, debt burden, investments.

Постановка проблеми. Тема оптимізації управління державною заборгованістю досліджена в світовій науці, проте єдиних дієвих механізмів оптимального управління та регулювання державної заборгованості не визначено. Зростання державної заборгованості в Україні є проблемою, дослідження якої триває вже більше десяти років. Проте досі не вироблені дієві механізми оптимізації державної заборгованості для вітчизняних економічних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці державної заборгованості присвячені праці багатьох відомих вчених-економістів. Серед класиків, в чиїх працях розглядалась дана проблема, доцільно назвати А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса. Питанням особливостей формування державного боргу та боргової політики присвячена аналітична доповідь А.С. Гальчинського, З.С. Варналія, В.Я. Майстришина, Я.В. Белінської, Я.А. Жаліла [1]. Сутність впливу державного боргу України на економічне

зростання та боргової політики, як складової економічної політики, розглядається в працях В.Д. Базилевича [2]. Проблематику оптимізації заборгованості та шляхи її подолання стосовно зовнішнього боргу України окреслила Н.М. Печенюк [6].

На підставі аналізу досліджень і публікацій можна визначити такі основні невирішені питання в сфері управління державною заборгованістю України: внутрішній борг України існує у вигляді боргових зобов'язань двох видів: ринкові, що існують у формі державних емісійних цінних паперів, та неринкові, що виникли за підсумками виконання державного бюджету, інші позики та зобов'язання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Пошук шляхів, способів і методів оптимізації державної заборгованості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні цілі управління державною заборгованістю в найбільш загальному вигляді можна розділити на декілька груп (рис. 1).